

עין מושפט
גד מצוה

קען א ב מיי פ"ג מהל' תפילין הלכה יט סגמ עשין כב טו"שע ארי"ח פ"י לג ספ"י ה':

קעג ב מיי פ"ה תהל' פרה דלומה הל' ד':

קעג ד מיי פ"ג מהל' תפילין הל' יב טו"שע:

ארי"ח פ"י כו ספ"י ח': קפ ה ו מיי' שס הלכה יג יד טו"שע: שס ספ"י י [א] וס"ר לג ספ"ק יב]:

ד [סגמ עשין כב טור ארי"ח סימן סגן]:

קפא ח מיי' שס פ"ד הל"ה טו"שע' שס פ"י ח ספ"י י:

קפב ט מיי' פ"ג מהל' תפילין הל' י טו"שע' ארי"ח פ"י כו ספ"י ח':

—

—

[א] אביר, כתב הרשב"א פ"י תתשכ"ז: אהא ר'רש"לי; [ב] רבסי' מגילה' רבי דורא איפסיק ליה גירא רצועתא פ"י שנפסקא תפורה (א איפסיק ליה גירא רצועתא פ"י שנפסקא תפורה (א בדיקין מהו למתפירה וש"י הדיר ואפסקא תבינית ותרירה ואלא מן אולפנה פ"י ולא מן הקבלה תלא הוי"ל למשירי בשניה דאין זה אלי ואנוהו: [ג] אמר ליה פוק: [ג] דחרתתא. אצ"א דהדיר תלים תולים לשון חיבור שמתחבר וחתור הקבט לקבוע: [ד] ואם יש שם קשר: [ה] מרטינ' בהו שירים אנגרידומין הס"י: [ו] חיבות אורן כ"ו עד לך הקשר ליש': [ז] דלגבי, [ב] פשיטתא אצבע לגדל הויא פשיטתא אהא לאצבע ככפיפה לפי [ח] ורבה. כשהיה נביח תפילין קטר ליה: [ט] וותילין, לו יד כתפיו מאחוריו: [י] גרדלין, ומשלשלין: [יא] חיבות ותולין לפניו ליש': [יב] וארש, עשין דלת כ"ו: [יג] דרסהפ"ין, ליה: [יד] שכתוב, בהם: טור כדארש, בפ"ק דברכות פ"ב סעיף ג' ביסודי ובורוד עוזו וצ"ח אלא תפילין ובאמר לעיל דמטות תפילין על תשובדי כוכבים וחיבת יראו נמוק: [טו] כדאמרין, על תשובדי כוכבים וחיבת חשיב הנך דרב יהודה הני שכיחין כתב שחיטה ומילה וצריך ללבושין לפי שמחיר צריך להן ואי בעי למעבר קשר של תפילין דשכיחא טפי מכולהו:

[א] אביר, כתב הרשב"א פ"י תתשכ"ז: אהא ר'רש"לי; [ב] רבסי' מגילה' רבי דורא איפסיק ליה גירא רצועתא פ"י שנפסקא תפורה (א איפסיק ליה גירא רצועתא פ"י שנפסקא תפורה (א בדיקין מהו למתפירה וש"י הדיר ואפסקא תבינית ותרירה ואלא מן אולפנה פ"י ולא מן הקבלה תלא הוי"ל למשירי בשניה דאין זה אלי ואנוהו: [ג] אמר ליה פוק: [ג] דחרתתא. אצ"א דהדיר תלים תולים לשון חיבור שמתחבר וחתור הקבט לקבוע: [ד] ואם יש שם קשר: [ה] מרטינ' בהו שירים אנגרידומין הס"י: [ו] חיבות אורן כ"ו עד לך הקשר ליש': [ז] דלגבי, [ב] פשיטתא אצבע לגדל הויא פשיטתא אהא לאצבע ככפיפה לפי [ח] ורבה. כשהיה נביח תפילין קטר ליה: [ט] וותילין, לו יד כתפיו מאחוריו: [י] גרדלין, ומשלשלין: [יא] חיבות ותולין לפניו ליש': [יב] וארש, עשין דלת כ"ו: [יג] דרסהפ"ין, ליה: [יד] שכתוב, בהם: טור כדארש, בפ"ק דברכות פ"ב סעיף ג' ביסודי ובורוד עוזו וצ"ח אלא תפילין ובאמר לעיל דמטות תפילין על תשובדי כוכבים וחיבת יראו נמוק: [טו] כדאמרין, על תשובדי כוכבים וחיבת חשיב הנך דרב יהודה הני שכיחין כתב שחיטה ומילה וצריך ללבושין לפי שמחיר צריך להן ואי בעי למעבר קשר של תפילין דשכיחא טפי מכולהו:

[א] אביר, כתב הרשב"א פ"י תתשכ"ז: אהא ר'רש"לי; [ב] רבסי' מגילה' רבי דורא איפסיק ליה גירא רצועתא פ"י שנפסקא תפורה (א איפסיק ליה גירא רצועתא פ"י שנפסקא תפורה (א בדיקין מהו למתפירה וש"י הדיר ואפסקא תבינית ותרירה ואלא מן אולפנה פ"י ולא מן הקבלה תלא הוי"ל למשירי בשניה דאין זה אלי ואנוהו: [ג] אמר ליה פוק: [ג] דחרתתא. אצ"א דהדיר תלים תולים לשון חיבור שמתחבר וחתור הקבט לקבוע: [ד] ואם יש שם קשר: [ה] מרטינ' בהו שירים אנגרידומין הס"י: [ו] חיבות אורן כ"ו עד לך הקשר ליש': [ז] דלגבי, [ב] פשיטתא אצבע לגדל הויא פשיטתא אהא לאצבע ככפיפה לפי [ח] ורבה. כשהיה נביח תפילין קטר ליה: [ט] וותילין, לו יד כתפיו מאחוריו: [י] גרדלין, ומשלשלין: [יא] חיבות ותולין לפניו ליש': [יב] וארש, עשין דלת כ"ו: [יג] דרסהפ"ין, ליה: [יד] שכתוב, בהם: טור כדארש, בפ"ק דברכות פ"ב סעיף ג' ביסודי ובורוד עוזו וצ"ח אלא תפילין ובאמר לעיל דמטות תפילין על תשובדי כוכבים וחיבת יראו נמוק: [טו] כדאמרין, על תשובדי כוכבים וחיבת חשיב הנך דרב יהודה הני שכיחין כתב שחיטה ומילה וצריך ללבושין לפי שמחיר צריך להן ואי בעי למעבר קשר של תפילין דשכיחא טפי מכולהו:

[א] אביר, כתב הרשב"א פ"י תתשכ"ז: אהא ר'רש"לי; [ב] רבסי' מגילה' רבי דורא איפסיק ליה גירא רצועתא פ"י שנפסקא תפורה (א איפסיק ליה גירא רצועתא פ"י שנפסקא תפורה (א בדיקין מהו למתפירה וש"י הדיר ואפסקא תבינית ותרירה ואלא מן אולפנה פ"י ולא מן הקבלה תלא הוי"ל למשירי בשניה דאין זה אלי ואנוהו: [ג] אמר ליה פוק: [ג] דחרתתא. אצ"א דהדיר תלים תולים לשון חיבור שמתחבר וחתור הקבט לקבוע: [ד] ואם יש שם קשר: [ה] מרטינ' בהו שירים אנגרידומין הס"י: [ו] חיבות אורן כ"ו עד לך הקשר ליש': [ז] דלגבי, [ב] פשיטתא אצבע לגדל הויא פשיטתא אהא לאצבע ככפיפה לפי [ח] ורבה. כשהיה נביח תפילין קטר ליה: [ט] וותילין, לו יד כתפיו מאחוריו: [י] גרדלין, ומשלשלין: [יא] חיבות ותולין לפניו ליש': [יב] וארש, עשין דלת כ"ו: [יג] דרסהפ"ין, ליה: [יד] שכתוב, בהם: טור כדארש, בפ"ק דברכות פ"ב סעיף ג' ביסודי ובורוד עוזו וצ"ח אלא תפילין ובאמר לעיל דמטות תפילין על תשובדי כוכבים וחיבת יראו נמוק: [טו] כדאמרין, על תשובדי כוכבים וחיבת חשיב הנך דרב יהודה הני שכיחין כתב שחיטה ומילה וצריך ללבושין לפי שמחיר צריך להן ואי בעי למעבר קשר של תפילין דשכיחא טפי מכולהו:

[א] אביר, כתב הרשב"א פ"י תתשכ"ז: אהא ר'רש"לי; [ב] רבסי' מגילה' רבי דורא איפסיק ליה גירא רצועתא פ"י שנפסקא תפורה (א איפסיק ליה גירא רצועתא פ"י שנפסקא תפורה (א בדיקין מהו למתפירה וש"י הדיר ואפסקא תבינית ותרירה ואלא מן אולפנה פ"י ולא מן הקבלה תלא הוי"ל למשירי בשניה דאין זה אלי ואנוהו: [ג] אמר ליה פוק: [ג] דחרתתא. אצ"א דהדיר תלים תולים לשון חיבור שמתחבר וחתור הקבט לקבוע: [ד] ואם יש שם קשר: [ה] מרטינ' בהו שירים אנגרידומין הס"י: [ו] חיבות אורן כ"ו עד לך הקשר ליש': [ז] דלגבי, [ב] פשיטתא אצבע לגדל הויא פשיטתא אהא לאצבע ככפיפה לפי [ח] ורבה. כשהיה נביח תפילין קטר ליה: [ט] וותילין, לו יד כתפיו מאחוריו: [י] גרדלין, ומשלשלין: [יא] חיבות ותולין לפניו ליש': [יב] וארש, עשין דלת כ"ו: [יג] דרסהפ"ין, ליה: [יד] שכתוב, בהם: טור כדארש, בפ"ק דברכות פ"ב סעיף ג' ביסודי ובורוד עוזו וצ"ח אלא תפילין ובאמר לעיל דמטות תפילין על תשובדי כוכבים וחיבת יראו נמוק: [טו] כדאמרין, על תשובדי כוכבים וחיבת חשיב הנך דרב יהודה הני שכיחין כתב שחיטה ומילה וצריך ללבושין לפי שמחיר צריך להן ואי בעי למעבר קשר של תפילין דשכיחא טפי מכולהו:

א) בראש' הלכות תפילין סימן י"א אהא שנתקיע הלטות ותפרה בגדין ומפקס הגיד והסגין לו לחזור ולקשר הגיד ואפסיק לה מתייל'. (ב) נראה דל"ל לגבי פשיטת אצבע לגדל קרי ליה פשיטה ולגבי פשיטת אהא תחאצב קרי ליה כפיפה גפי.

לה:

פּוּק חוי מה **עמא דבר**, פ"י בקונטרס להחמיר ור"ת מפרש להקל כי הסיא דפ"ק דעירובין (דף יד:) גבי הילמי ולחיים וכן בפרק שלשה שאכלו (ברכות דף מה:). מ"ר: **ובכמה** שיעוריייהו. **פ** לכאורה בתפילין של ראש איירי דמר פשטו שדי להו על כתפיו לאחוריו ומר

ממלית להו אכל הערוך פ"י בערך **זרדה** דכמז בילמדנו בסוף גא אל פרעה ושיעור רלוועה של יד עד אצבע זרדה ומאי זרדה אמנעי פ"י היא אצבע ארוכה ועוד הביא בערוך דתניא בתוספתא ר' אחיזאי אצבע זרדה וזו אצבע גדולה של ימין ובקונט' פ"י דהיא אצבע הסמוכה לגודל ור"א קליר יסד כפי הערוך בקלוקן של פרשת שקלים גיא וכל עפרה זלרדה הכילו פ"י משוס דכתיב (ישעיה מ) וכל בשלים עפר הארץ והיינו אצבע אמנעי שהוא שלשי ובפ"ק דיומא (דף יט:) דאמרינן גבי כ"ג שמינן לפניו זאצבע זרדה הדבר דיוע שא"ל להשמיע קול אלא כשמכמה באמנעי ולפ"י זה **ע** דחוי פשוט היינו מגודל עד אמה וכפוף מאצבע עד אמה ובערוך פ"י בערך קף דכפוף היינו מעיקר גודל עד ראש אצבע כשהן דבוקות זו בזו ופשטו מראש אצבע עד ראש גודל כשהן פשוטות וי"מ עד אצבע זרדה שארץ לעשות הרלוועות ארוכות ממוקס הנחתן עד אצבע זרדה וכפוף היינו שכוּפף את אצבעו ומשער הרלוועה עד שס ופשוטה היינו שמשער הרלוועה ומתפילין עד ראש משערין הרלוועות שמגיע ראש האחד עד טיבזורו וראש השני עד הלכ ושמה שוס מדרש ים וגבי תפילין של יד הוא דאמרינן צפ' שזי דברכות (דף יג:) ושמתם את דברי אלה על לנצבס שמהא שמה כנגד הלצ ובשימושא רבה דתפילין ים דליפשו רזועי עד דלימנין לחדא כנגד מלילא אלה עד ים אומר דמנות שיעור רוחב הרלוועות יומר מכחטה ופחות מכשעורה ואס יומר כשר. מ"ר: **עבד** בר ירין, דפשיט ושדי להו על כתפיו מלפניו. מ"ר: **וגוייהן** צב. הלא מוכח דלרלוועות קאי ולא כמו שפירש בקונטרס בתסכת שבת (דף כח:) דקאי **ס** אקצי"נה. מ"ר: **אלו תפילין שבראש**, פ"י בקונטרס שכתב עליהן רוב השם ש"ין

ודל"ית וגראה דלל"ית וי"ד שברלוועות לאו אומיות גמורות הן ולא חשיבי מן השם של שדי מדחשיב להו לעיל ובריש פ' בתרא דמגילה (דף כו:) ושם) תשמיי' קדושה ולא הן עזמן קדושין ובשום דוכתא לא קרי להו כי אס קשר של תפילין עוד אמרינן צפ' במה מדליקין (שנת דף כח:) לא הוכשרו למלאכת שמים אלא עור בהמה טהורה בלבד למאי הילכתא אלימא כו' אלא לעורות והאמר אציי ש"ין של תפילין הלכה למשה מסיני פירוש ופשיטא דלרץ בהמה טהורה ומסיק אלא לרלוועות משמע ד' וי"ד לא חשיבי אומיות וה"ר יעקב דאורליי"ש מתוספק * אס לרץ לחלוץ תפילין של יד כשנכנס לבית הכסא דשמא כיון דמחופות עור לא לרץ דלא אסרו אלא תפילין של ראש שכתב ש"ין בעור ויש עוד לפרש דלכך קאמר אלו תפילין שזכרא משוס דנראין יותר משל יד דעל של יד אמרינן לקמן לך לאות ולא לאחרים לאות **ב**. מ"ר: **במשעת** הנחה ועד שעת קשירה. מכאן היה מדקדק רבינו אליהו שארץ אדם לקשר תפילין בכל יום ויום ור"ת מפרש דלין לרץ ומציא ראיא מהא דאמרינן בפ"ק דחולין (דף ט.) ושם) דלרץ אדם שילמוד ג' דברים כתב שפיטה ומילה ורב יהודה אמר אף קשר של תפילין וברכת חתנים וצליית ואידך הני שכיחן פ"י י"א וצריך ללומדן לפי שממדי לרץ להן ואי צעי למקשר קשר של תפילין בכל יום איכא דשכיחא טפי ומיהו בקונטרס פ"י שם איפכא הני שכיחן קשר של תפילין וברכת חתנים וצליית ואין לרבינן ללמוד שמנעוריו צקי בהן וכמו שפירשתי נראה דלדרבה כתב ושחיטה שכיחי טפי מכולהו ועוד מדקדק ר"ת דהך קשירה לאו ממא היא מהא דחשיב בריש פ' בתרא דעירובין (דף ז.) ושם) קשר של

א"י כל היכי דמיחלי ביה במתנא אתייה אבתריה חדתתא ואידך עתיקתא **ב** אבבי הוה יתיב קמיה דרב יוסף איפסיק ליה רצועה דתפילי א"ל מהו למיקטריה א"ל וקשרתם כתיב שתתא קשירה *תמה א"ל רב אחא בריה דרב יוסף לרב אשי מהו למיתפריה ועייליה לתפריה לגאז אמר **ג** **ב** פוק חזי מה עמא דרב אמר רב פפא גרדומי רצועות כשירות ולאו מילתא היא מדאמרי בני רבי חייא **ג** גרדומי תכלת וגרדומי **ד** אווב **ג** כשירין התם הוא דתשמישי מצוה ניהו אבל הכא דתשמישי קדושה ניהו לא מכלל דאית להו שיעורא וכמה שיעוריייהו אמר רמי בר חמא אמר ר"ל **י**עד אצבע צרדה רב כהנא מחוי כפוף רב אשי מחוי פשוט רבה קטר להו ופשטי ושדי להו רב אחא בר יעקב קטר להו ומתלית להו **י**מר בריה דרבנא עבדי בדין **י** אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב יקשר של תפילין הלכה למשה מסיני אמר ר"נ יגוייהן לבר רב אשי הוה יתיב קמיה דמר ווטרא איתהפכא ליה רצועה דתפילין א"ל לא סבר לה מר וגוייהן לבר א"ל לאו **א**דעתאי יוראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך **י** תניא ר"א הגדול אומר יאלו תפילין שבראש **י** והסרותי את כפי וראיתי את אחורי אמר רב **י** חנא בר ביזנא אמר ר"ש חסידא מלמד שהראה לו הקב"ה למשה קשר של תפילין אמר רב יהודה יקשר של תפילין צריך שיהא למעלה כדי שיהו ישראל למעלה ולא למטה וצריך שיהא כלפי פנים כדי שיהו ישראל לפנים ולא לאחור אמר רב שמואל בר בידרי אמר רב ואמרי לה אמר ר' אחא אריכא אמר רב הונא ואמרי לה אמר רב מנשיא אמר שמואל תפילין באימיות מברך עליהן משעת הנחתן איני והא **ט** אמר רב יהודה אמר שמואל כל המצות כולן מברך עליהן עובר לעשייתן אבבי ורבא דאמרי תרוייהו משעת **י** הנחה ועד שעת קשירה אמר

א"י כל היכי דמיחלי במתנא. כשאוחז אדם ברלוועה התלויה בהן ואמו תפילין אצתריה ואין נמקין חדתא ואידך שנתקין עתיקא. ל"א תאיל אצתריה שמתפשט העור הויא **ג** חדתתא: **קשירה תמה**, שתהא הקשירה נאה ואס ים **ד** קשר אחר ברלוועה לגד מקשר שקושרין

בראש מו לא הויא קשירה יפה. לשון אחר קשירה תמה רלוועה שלמה ולא קשורה: **ועייליה לתפריה לגאז**, שלא יראה ויהא כשלימה: **מה עמא דברי**, וכיון דלין נוהגין כן לא תעשה: **גרדומי רלוועות**, מה שחולה מן הרלוועות לאחר שנתקשרו בראש אס נפקס מאותן שירים וגשמיריו גרדומין כשירין. גרדומין היינו שירים: **י** שיעור מכלת מפרש בפרק המכלת (לקמן דף לח:) ושיעור אוזב מפרש צפ"ק דסוכה **ט** (דף יג:). **גרדומים**, **ט** (שירי) שיריות: **מכלל דאין להו שיעורא**, לתלית הרלוועות **ט** לבר הקשר דממני ה' להו שירים לגרדומין: **מחוי כפוף**, **ו** [וארץ הרלוועה תהא עודפת על הקשרן כמה שיכול לפשוט מאצבע עד אמה: **פשוט**, כמה שיכול לפשוט מגודל ועד אצבע דלגבי **ו** **ט** (פשיטת) אצבע וגודל הויא בפשיטה ולגבי אמה ואצבע כנפיפה לפי שמאצבע לגודל מתפשט יומר הרבה מנין אצבע לאמה. זרדה לשון זרמא דדא זרה של אגודל והיינו אצבע הסמון לגודל: **רבה**, **ח** כשמניח תפילין קשר ליה ברשיה ושירי הרלוועות פשטו ושדי להו ותולין **ט** על כתפיו מאחוריו: **ומתלים להו**, לרלוועות התלויות היה גודלן **י** ומשלשן טרני"ס צלע": **כדיין**, כמנהג שלנו יא] נומולין לפנין: **קשר של תפילין**, ששים הרלוועות על ראשו **יב** **ט** [ובעניןן שיהא דל"ית כדי שיהא שדי נראה עליהן דש"ין נראה בקמט צית חילוצה שכלל הקלף כעין ש"ין דל"ית נראה בקשר וי"ד נראה באותו של יד כמין רלוועה קטנה וראשה הפוך מעט כמין וי"ד: **וגוייהן לבר**, שיהא יחא נראה מנכון. לשון אחר גוייהן של רלוועות שכן מחוקות מלד א' וצלוועות שחורות והוא גוייהן **ב** (ו) וראיה לדבר מדלאמרינן איתסהיפכא ליה רלוועה דתפילין א"יש) ולא סבר לה מר וגוייהן לבר והכי אמרינן לעיל [נ"ע] **ט** [מכפנים מאי גנאי ודבר אחר איכא זימנין דמתהפכין יב] אלמא כה"ג הוי מתהפכין שנהפך דד הרלוועה המתחתן למעלה וגראה: **איסהפכא ליה**, שלא היתה הדל"ית ניכרת מנכון: **לאו אדעתאי**, שוגג הייתי: **שס ה' נקרא עליך אלו תפילין של ראש**, שכתב י"א זו רוב השם ש"ין ודל"ית: **קשר של תפילין**, מאחורי העורף והקב"ה מניח תפילין **ו** [א] כדאמר לעיל דמשום תפילין ש"ר יראו העובדי כוכבים דכתיב ויראו ממך: **למעלה**, בצובה הראש ולא למטה בראור: **כלפי פנים**, ממול עורף ולא צדידי הראש. ל"א סכלפי פנים שיהא הקשר מצפנים והניו של דל"ת מנכון כדאמרן **ו** [ו] וגוייהן לבר: **בידרי**, שס: **אימיתי מכרך עליהן משעת הנחתן**, משמע לאחר שהניחן: **אציי ורבא דאמרי תרוייהו**, מאי משעת הנחתן דקאמר משעת הנחה ועד שעת קשירה דכיון דעדיין לא קשרן עובר לעשייתן הוא: **בין**

א [ברכות מה, עירובין ד: ספחים כד, ז] **ב** [למקן לח: ז] **ג** [מ"ן מ"ב סוכה יג, ד"ה גרדומין] **ד** [למקן מ"ב, ז] **ה** [עירובין ז, ו] **ו** [ברכות כו, ז] **ז** [ברכות ו, מ, וסוטה יח, מולין פט, [מגילה טז, ז] **ח** [ברכות ז, ט] **ט** [ספחים ז: קט: [מגילה כא, סוכה לג, מ"ב ס"ב, ז] שירי שירים, ז"ק, **ט** דרשות הפ"ד לח"י ד"ה, מכלל והשאר כ"י לתמוך, ז"ק, **ט** לפי ג'י' ש"ק ז"ל שירי שירים וע"ה, **ט** לבר כ"י שירים וגרדומין הס"י, ז"ק **י** פשיטות אצבע מגודל מאי פשיטות לגבי תמה מאצבע כפיפות לפי כ"י, ז"ק, **ט** פנין דל"ת, **ט** [קט, ז] ואצ"ל ז"ק, **ט** כדאמרין בברכות ז, ו [ואמרינן לעיל ז"ק ועי' שר"י בע"ה, **ט** מכפנים שיהא ז"ק, **ק** לנאורה שנתע מפרש"י דבתפילין של ראש שירי דפי דמר פשט ושדי כו' תמלית להו לרלוועות התלויות צו אכל כ"י כצ"ל ז"ק **ר** [פ"א דיומא ה"ק, **ט** דמחיל לפסוק, ז"ק, **ט** ונ"י העיט מ"ס עירובין ז, ו] **י** [נ"י ותיילין ועי' פירש"י שם ד"ה ותיילין ועי' פירש"י שם וברשי' דהה"ל, **ט** [ונו] מ"ס' ברס"ו, **י** ד"ה ל"א ומה שציינתי שם צל"ו,]

תורה אור השלם
1. וְרָאָה בֶּל עַמִּי אֲרָבִי בִּי שֶׁם יְיָ נִקְרָא עֲלֵיךְ וְרָאָה דְּבִרְסִי וְיָדָא 2. וְהִסְתַּרְתָּ אֶת כְּפִי וְרִאִיתִי אֶת אַחֲרֵי וּפְנֵי לֹא יִקְרָא שְׂמוֹת לֹג כב

הגהות הב"ח
א רש"י ד"ה וגוייהן וי"ו' גוייהן לבר וראשם לצד:

גליון הש"ם
תוס' ד"ה אלו בר אב צריך לחלוץ תפילין של יד. עיין שנת דף סא ע"א מ"ס' ד"ה דלמא:

לעיו רש"י
טרני"ס [טרנייזירין], לקלוד (את רבועות התפילין כדי שלא יצוררנה על הארץ).

מוסף רש"י
פוק חזי מה עמא דבר. מה נהנו הפס' (עירובין יד:). גרדומי היינו שירים ששחמירי לאחר שנתקין (יבחק דח:). קשר של תפילין הלל"מ. הי"ק הוא עשוי שמונה דל"ית ומתפיתמן עשוי כמין ש"ין ורואשם סיוף דיומה ליי"ד האותיות לבר. לחון שאינם כלפי התפילין בין הבהם אלא כנגד מאלית העין לפי שזאמר בתן ואלו וג' וסגל י"א בגדול אומר אלו תפילין של ראש (שערינו צו, ז) לאו אדעתאי. לא נמתי לגי (ברכות כו, ז) לא הייתי זכור ודכותי פירשנו לא סבירא לי (שבת צח, ז) אלו תפילין שבראש. אותן כן לכל כ' שס ד' נקרא עלין (וחולין טפ, עובר לעשייתן, קודם, כמו ועבר את הסוס, קדמו מתיחת אבשלום (ספחים ז, א)

הקומץ רבה פרק שלישי מנחות

א"י כל היכי דמיחלי ביה במתנא אתייה אבתריה חדתתא ואידך עתיקתא **ב** אבבי הוה יתיב קמיה דרב יוסף איפסיק ליה רצועה דתפילי א"ל מהו למיקטריה א"ל וקשרתם כתיב שתתא קשירה *תמה א"ל רב אחא בריה דרב יוסף לרב אשי מהו למיתפריה ועייליה לתפריה לגאז אמר **ג** **ב** פוק חזי מה עמא דרב אמר רב פפא גרדומי רצועות כשירות ולאו מילתא היא מדאמרי בני רבי חייא **ג** גרדומי תכלת וגרדומי **ד** אווב **ג** כשירין התם הוא דתשמישי מצוה ניהו אבל הכא דתשמישי קדושה ניהו לא מכלל דאית להו שיעורא וכמה שיעוריייהו אמר רמי בר חמא אמר ר"ל **י**עד אצבע צרדה רב כהנא מחוי כפוף רב אשי מחוי פשוט רבה קטר להו ופשטי ושדי להו רב אחא בר יעקב קטר להו ומתלית להו **י**מר בריה דרבנא עבדי בדין **י** אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב יקשר של תפילין הלכה למשה מסיני אמר ר"נ יגוייהן לבר רב אשי הוה יתיב קמיה דמר ווטרא איתהפכא ליה רצועה דתפילין א"ל לא סבר לה מר וגוייהן לבר א"ל לאו **א**דעתאי יוראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך **י** תניא ר"א הגדול אומר יאלו תפילין שבראש **י** והסרותי את כפי וראיתי את אחורי אמר רב **י** חנא בר ביזנא אמר ר"ש חסידא מלמד שהראה לו הקב"ה למשה קשר של תפילין אמר רב יהודה יקשר של תפילין צריך שיהא למעלה כדי שיהו ישראל למעלה ולא למטה וצריך שיהא כלפי פנים כדי שיהו ישראל לפנים ולא לאחור אמר רב שמואל בר בידרי אמר רב ואמרי לה אמר ר' אחא אריכא אמר רב הונא ואמרי לה אמר רב מנשיא אמר שמואל תפילין באימיות מברך עליהן משעת הנחתן איני והא **ט** אמר רב יהודה אמר שמואל כל המצות כולן מברך עליהן עובר לעשייתן אבבי ורבא דאמרי תרוייהו משעת **י** הנחה ועד שעת קשירה אמר

א"י כל היכי דמיחלי במתנא. כשאוחז אדם ברלוועה התלויה בהן ואמו תפילין אצתריה ואין נמקין חדתא ואידך שנתקין עתיקא. ל"א תאיל אצתריה שמתפשט העור הויא **ג** חדתתא: **קשירה תמה**, שתהא הקשירה נאה ואס ים **ד** קשר אחר ברלוועה לגד מקשר שקושרין ברשא מו לא הויא קשירה יפה. לשון אחר קשירה תמה רלוועה שלמה ולא קשורה: **ועייליה לתפריה לגאז**, שלא יראה ויהא כשלימה: **מה עמא דברי**, וכיון דלין נוהגין כן לא תעשה: **גרדומי רלוועות**, מה שחולה מן הרלוועות לאחר שנתקשרו בראש אס נפקס מאותן שירים וגשמיריו גרדומין כשירין. גרדומין היינו שירים: **י** שיעור מכלת מפרש בפרק המכלת (לקמן דף לח:) ושיעור אוזב מפרש צפ"ק דסוכה **ט** (דף יג:). **גרדומים**, **ט** (שירי) שיריות: **מכלל דאין להו שיעורא**, לתלית הרלוועות **ט** לבר הקשר דממני ה' להו שירים לגרדומין: **מחוי כפוף**, **ו** [וארץ הרלוועה תהא עודפת על הקשרן כמה שיכול לפשוט מאצבע עד אמה: **פשוט**, כמה שיכול לפשוט מגודל ועד אצבע דלגבי **ו** **ט** (פשיטת) אצבע וגודל הויא בפשיטה ולגבי אמה ואצבע כנפיפה לפי שמאצבע לגודל מתפשט יומר הרבה מנין אצבע לאמה. זרדה לשון זרמא דדא זרה של אגודל והיינו אצבע הסמון לגודל: **רבה**, **ח** כשמניח תפילין קשר ליה ברשיה ושירי הרלוועות פשטו ושדי להו ותולין **ט** על כתפיו מאחוריו: **ומתלים להו**, לרלוועות התלויות היה גודלן **י** ומשלשן טרני"ס צלע": **כדיין**, כמנהג שלנו יא] נומולין לפנין: **קשר של תפילין**, ששים הרלוועות על ראשו **יב** **ט** [ובעניןן שיהא דל"ית כדי שיהא שדי נראה עליהן דש"ין נראה בקמט צית חילוצה שכלל הקלף כעין ש"ין דל"ית נראה בקשר וי"ד נראה באותו של יד כמין רלוועה קטנה וראשה הפוך מעט כמין וי"ד: **וגוייהן לבר**, שיהא יחא נראה מנכון. לשון אחר גוייהן של רלוועות שכן מחוקות מלד א' וצלוועות שחורות והוא גוייהן **ב** (ו) וראיה לדבר מדלאמרינן איתסהיפכא ליה רלוועה דתפילין א"יש) ולא סבר לה מר וגוייהן לבר והכי אמרינן לעיל [נ"ע] **ט** [מכפנים מאי גנאי ודבר אחר איכא זימנין דמתהפכין יב] אלמא כה"ג הוי מתהפכין שנהפך דד הרלוועה המתחתן למעלה וגראה: **איסהפכא ליה**, שלא היתה הדל"ית ניכרת מנכון: **לאו אדעתאי**, שוגג הייתי: **שס ה' נקרא עליך אלו תפילין של ראש**, שכתב י"א זו רוב השם ש"ין ודל"ית: **קשר של תפילין**, מאחורי העורף והקב"ה מניח תפילין **ו** [א] כדאמר לעיל דמשום תפילין ש"ר יראו העובדי כוכבים דכתיב ויראו ממך: **למעלה**, בצובה הראש ולא למטה בראור: **כלפי פנים**, ממול עורף ולא צדידי הראש. ל"א סכלפי פנים שיהא הקשר מצפנים והניו של דל"ת מנכון כדאמרן **ו** [ו] וגוייהן לבר: **בידרי**, שס: **אימיתי מכרך עליהן משעת הנחתן**, משמע לאחר שהניחן: **אציי ורבא דאמרי תרוייהו**, מאי משעת הנחתן דקאמר משעת הנחה ועד שעת קשירה דכיון דעדיין לא קשרן עובר לעשייתן הוא: **בין**

א [ברכות מה, עירובין ד: ספחים כד, ז] **ב** [למקן לח: ז] **ג** [מ"ן מ"ב סוכה יג, ד"ה גרדומין] **ד** [למקן מ"ב, ז] **ה** [עירובין ז, ו] **ו** [ברכות כו, ז] **ז** [ברכות ו, מ, וסוטה יח, מולין פט, [מגילה טז, ז] **ח** [ברכות ז, ט] **ט** [ספחים ז: קט: [מגילה כא, סוכה לג, מ"ב ס"ב, ז] שירי שירים, ז"ק, **ט** דרשות הפ"ד לח"י ד"ה, מכלל והשאר כ"י לתמוך, ז"ק, **ט** לפי ג'י' ש"ק ז"ל שירי שירים וע"ה, **ט** לבר כ"י שירים וגרדומין הס"י, ז"ק **י** פשיטות אצבע מגודל מאי פשיטות לגבי תמה מאצבע כפיפות לפי כ"י, ז"ק, **ט** פנין דל"ת, **ט** [קט, ז] ואצ"ל ז"ק, **ט** כדאמרין בברכות ז, ו [ואמרינן לעיל ז"ק ועי' שר"י בע"ה, **ט**